

۵ - محمد بن مبارك بن عبدالمطلب

Mahamed

رسال ۱۰۳۸ بامارت نایل گشت عمویش منصور بر علیه اوقیام نموده معزولش زد (سابقاً اشاره شد) ضامن بن شدم مینویسد که تا این ایام ۱۰۸۵ بلاد زبور تحت حکومت سلاطین صفوی اداره میشود (۱)

۶ - سيد بدران بن مبارك

Seyed Bedran

ز مشاهیر امراء نامدار خاندان موالی معاصر با شاه عباس صفوی بوده است (۲)

۷ - سيد عليخان والي حویزه

Seyed Ali Khan

ز امراء با فضل و دانشمند پرهیزکار ادیب خاندان موالی ابوالحسن علی بن خلف بن مطلب بن حیدر بن محسن است مانند پدرش مولی خلف بمسلك متصوفه متمایل بوده نزد محمد بن علی حرفوشی در اصفهان و صالح بن علی بن غانم و معین الدین جزائری و عبد اللطیف جزائری تلمذ کرده است در سن ۱۴ سالگی شعر میگفت و در علم و ادب بهره وافیه داشت بعد از بر که بن منصور از طرف شاه عباس بن شاه صفی بسمت خانی حویزه معین شد و تا سال ۱۰۸۵ بدان سمت باقی بود افندی مینویسد «سید علی خان در ایام معاصر (زمان افندی) وفات نموده اولاد بسیاری از پسر و دختر باقی گذارد حکومت آن نقاط در این تاریخ (۱۱۱۷) از خاندان وی سلب گشته و بدست دیگران است عده از اولاد وی به تحصیل علوم اشتغال داشتند و بعضی از اقرباء و احفاد سید علیخان در جنگ با اعراب بادیه کشته شدند»

سید علی خان سیزده پسر داشت از آن جمله حسین نام که ولیعهد و مقرب نزد پدر بود ولی باغواهی اعراب بر پدر خروج نموده تمام دارائی خویش را تلف کرد و بالاخره فراری گشته به والی بصره حسین بن علی افراسیاب پناهنده شد چندی نزد وی محترماً زیسته تا پدرش او را احضار نمود وی نیز اطاعت کرده بخدمت

پدر حاضر گشت

آثار علمی سید علیخان

- ۱ - مجموعه مشتمل بر مطالب ظریفه بدیعه که از رسائل چهار گانه خویش جمع آوری و انتخاب نموده بعنوان هدیه برای شیخ علی سبط شهید ثانی مقیم اصفهان ارسال داشت
- ۲ - رساله دیگری که بعنوان هدیه برای شیخ علی سابق الذکر ارسال نموده است در اول آن رساله شرحی از میر سید شریف و جواب وی راجع به خبر غدیر نگاشته سپس شرحی بر رد سید شریف مینگارد رساله مزبور از کتاب النور المبین خود سید علی خان انتخاب شده است
- ۳ - رساله دیگری ایضاً بعنوان هدیه شیخ علی در شرح حدیث الاسماء و منتخب از کتاب نکت البیان مؤلف مزبور است
- ۴ - کتاب النور المبین فی اثبات النص علی امیر المؤمنین (ع) در چهار جلد ابتدای تألیف کتاب مزبور ذی الحجة ۱۰۸۲ و تاریخ اختتام آن ربیع الاول ۱۰۸۳ هجری است بر طبق اظهارات حاج فرهاد میرزا در آخر کتاب القمقام چنین معلوم میشود که النور المبین نزد شاهزاده مومی الیه موجود بوده است
- ۵ - کتاب خیرالمقال در شرح قصائد در مدیح حضرت رسول اکرم در چهار مجلد است تاریخ شروع آن نیمه ربیع الاول ۱۰۸۹ هجری و همانسال خاتمه یافته
- ۶ - کتاب نکت البیان مشتمل بر چند باب
باب اول در تفسیر آیات قرآنی و ذکر پاره از مطالبی که سایر مفسرین ذکر ننموده اند
باب دوم در شرح احادیث مشکله و قسمتی که راجع بآن صحبت نشده است
باب سوم در ذکر اقوال علماء راجع بمسائل مختلفه
و چند باب دیگر در موضوع کلمات حکماء و فضلاء و عرفاء و تنقید و شرح قسمتی از آن مطالب و حکایات مستظرفه و اشعار بدیعه از مدح و مرثیه و غزل و غیره
کتاب مزبور در مدت پنجماء بتاریخ ۱۰۸۴ هجری تألیف شده است
- ۷ - منتخب التفاسیر در تفسیر کلام الله مجید بدینقسم که در ابتداء اقوال مفسرین را ذکر نموده و اظهارات آنان را تذیل و یا تنقید مینماید تفسیر مزبور در سال ۱۰۸۶ هجری شروع شده و در ماه ربیع الاول ۱۰۸۷ تا تفسیر سوره الرحمن

بطوریکه در ابتدای رساله ذکر شده است خاتمه مییابد
بعقیده افندی اغلب فواید کتب سید نعمت الله جزایری از تألیفات سید علی
خان حویزی مقتبس و ماخوذ است
نگارنده این اوواق مجلد بزرگی از کتاب منتخب التفاسیر تقریباً ۷۰۰ صفحه است
در نجف ملاحظه نمود که با حضور مؤلف بقلم شیخ حسین بن علی الدین
عاملی تحریر یافته است اول آن بکلمات ذیل شروع میشود : الحمد لله الذی
هدانا لهذا و ما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله و آخر کتاب بدین کلمات :
انک المنان الغفور الرحیم خاتمه مییابد

۸ - دیوان شعر موسوم به خیر جلیس در اقسام شعرایات ذیل از آثار طبع
آن سید است

اجتئنا انتم لنا الروح هل علی
مفارق روح من ملام اذا حنا
الا ان بین الجسم و الروح الفة
اذا فارقت تبقي کلفظ بلا معنی

اشعار فارسی نیکوئی از سید علیخان نیز باقی است (۱)

حکومت احفاد موالی در حویزه

بقسمیکه سابقاً اشاره شد افندی در کتاب ریاض العلماء ضمن حالات سید علی
خان بن خلف چنین مینویسد: این سید در زمان ما وفات نموده و اولاد
بسیاری از ذکور و اناث باقی گذارد و تا این موقع سنه ۱۱۱۷ حکومت آن
نواحی از احفاد وی سلب شده است و عدّه از اولاد و بستگان سید علی در موقع
مبارزه با اعراب بادیه کشته شدند»

مقصود افندی از جمله «حکومت آن نواحی از احفاد وی سلب شده» بعقیده
مؤلف حکومت تامه مستقله بوده است زیرا تا اواخر ۱۳۰۰ هجری خاندان
موالی و احفاد سید علی خان حکومت نیم مستقلی داشتند عید الله و پسرش مولی
نصرالله و مولی اسماعیل بن فرج الله و مولی محمد بن نصرالله و برادرش مطلب از امرای و
موالی و حکام حویزه اند بالاخره قبایل کعب از بنی طرف و غیره در سال
۱۳۰۰ بر آنها استیلاء یافته حکومتشان منقرض گردید حکومت حویزه بشیخ

جابر و پسرش خزعل از خاندان کعب منتقل گردید

سید علی بن سید عبدالله بن سید علی خان شرحی راجع بسفر نامه مگه خویش مرقوم داشته و ضمناً بطور فهرست تاریخ وفات قسمتی از امراء آل مشعشع را از زمان ظهور سید محمد بن فلاح تا عصر مؤلف ۱۱۲۸ ذکر نموده است کتاب مزبور در کتابخانه ناصری تهران موجود و اینک عین آنرا مینگاریم

- ۱ - سید محمد بن فلاح در ماه رجب ۸۴۴ ظهور نموده و در ۸۶۶ وفات نمود
- ۲ - سید محسن بن محمد بن فلاح در ۹۰۵ وفات کرد
- ۳ - سید فلاح بن محسن برادر خویش سید حسن بن محسن را در سال ۹۰۰ بقتل رسانید
- ۴ - سید فلاح بن محسن بن محمد بن فلاح در سال ۹۱۲ وفات کرد
- ۵ - سید حیدر بن سید علی خان در سال ۱۰۸۲ بامارت نایل گشت و در ۱۰۹۲ وفات نمود

۶ - سید فرج الله بن سید علی خان در سال ۱۰۹۸ بامارت رسید

۷ - سید هبة الله بن سید خلف در اوایل ۱۱۱۱

۸ - سید بدران در سنه ۹۲۰ بامارت رسیده و در ۹۴۸ وفات نمود

۹ - سید عامر بن بدران در سال ۹۶۴ کشته شد

۱۰ - سید مبارک در سال ۱۰۶۴ وفات نمود

۱۱ - سید بدر و سید برکت پسران سید مبارک در سال ۱۰۲۴ وفات نمود

۱۲ - سید ناصر بن مبارک در سال ۱۰۲۶ وفات نمود

۱۳ - سید علی بن سید خلف در سال ۱۰۶۰ بامارت رسید

۱۴ - محمد بن مبارک در سال ۱۰۳۶ بامارت رسید

۱۵ - سید علی بن سید عبدالله خان بن سید علی خان در سال ۱۱۱۴ بامارت رسید

۱۶ - سید عبد الله بن فرج الله خان بن سید علی خان در سال ۱۱۱۴ بامارت رسید

مولی علی در سال ۱۰۸۸ وفات نموده و شاعری ایرانی ماده تاریخ وفات ویرا

بدین دو بیت بیان مینماید

دور عربان گرفته پرشورو نفاق

ان الاعراب اشد کفراً ونفاق

از فوت علی والی والا آفاق

چون رفت علی ماده تاریخ او

۲ - امرای دنباله درخوی و آذربایجان

مقدمه

ساجب قاموس مینویسد دنبیل بر وزن قنقد نام قبیله از اکراد است که در اطراف موصل سکونت دارند احمد بن نصیر فقیه مشهور شافعی و علی بن ابی بکر بن سلیمان محدث از این طایفه میباشد

با حنیفه دینوری در کتاب انساب الاکراد مینویسد که سر سلسله این طایفه بامیر عیسی منتهی میشود و امیر عیسی از لحاظ برامکه وزرای بنی عباس بوده .

مؤلف تاریخ بخش فارسی سلسله نسب این طایفه را بطریق ذیل بیان میکند - ابا مظفر جعفر شمس الملك بن امیر عیسی ملقب بسطان صلاح الدین بن یحیی کرد بن امیر یحیی بن امیر جعفر ثانی بن امیر سلیمان بن امیر شیخ احمد بك بن امیر موسی ملقب بملك طاهر بن امیر عیسی ملقب بملك طاهر بن امیر موسی بن امیر یحیی وزیر هرون الرشید بن قباد بن برمک بن اردوان بن برمک بن انوشیروان -

اسلاف امرای دنباله جزء ثقباء و مرشدین متصوفه محسوب بودند امیر یحیی که یکی از آن مشایخ است بنا بروایت صاحب شرفنامه هزار ودویست تکیه و خانقاه در اطراف آذربایجان و شام بنا نمود و سلسله بکتاشیه را روتقی جدید داد قبور مشایخ دنباله زیارتگاه عمومی بوده است مشایخ این سلسله با سلاطین صفویه موثلف و متفق بودند عده از محدثین و رواة منزه اثنا عشری از دنباله بوده اند محمد بن وهبان الدنبلی بواسطه کبیل بن زیاد نخعی از حضرت امیر المؤمنین (ع) حدیث روایت میکنند امیر احمد خان دنبلی معاصر نادر شاه بوده و در سامراء آثار بسیار از او باقی است مقبره دنباله در سامراء تاکنون مشهور است موطن اصلی این فرقه نواحی کردستان بوده سپس بآذربایجان کوچ کرده و در آن نواحی اقامت نمودند شهر خوی را کرسی نشین امارت خود قرار داده و آن شهر را کاملاً آباد کردند احمدخان دنبلی که معاصر نادر شاه بوده است در تعمیر شهر خوی اقدامات بسیار نمود قلمرو حکومت این سلسله در کردستان و اطراف تبریز بوده است امیر بهلول دنبلی همعصر سلطان حیدر صفوی بوده و از روی خلوص عقیده تسلیم مشار الیه شد سایر امرای دنباله نیز از ملوک صفویه اطلاعات داشته و دنباله بچندین شعبه مختلف منشعب شده اند که عبارتند از قبیله یحیی دنبلی منسوب به امیر یحیی و شمسکی منسوب به شمس الملك دنبلی و عیسی بگلواز اولاد امیر عیسی عیسی و بگزادگان از نسل امیر فریدون و ایوبخانی منسوب به ایوب خان که بامر مامون عباسی و امیر تیمور و سلطان سلیم باطراف کاشان و خراسان و خوبوشان و شیروان و گنجه و قره داغ متفرق شدند یکی از رسوم و عوائد دنباله این بوده است که همیشه سرسلسله آنها از نسل امیر عیسی انتخاب شود عبد الرزاق بن نجفقلی دنبلی کتابی موسوم بر ریاض الجنه فارسی راجع بحالات دنباله تألیف نموده است و نسخه مطبوعی از آن کتاب در کتابخانه سلطنتی طهران موجود بوده که مؤلف ملاحظه نموده و نسخه دیگر نزد آقای بهار ملك الشعراء نیز موجود است

سیدحسن زنوزی نیز مختصری از حالات دنباله را در کتاب ریاض الجنه عربی نقل نموده است و نسخه از آن در مشهد رضوی مؤلف ملاحظه نموده امین احمد رازی در کتاب تذکره هفت اقلیم شرحی راجع بدنباله مینویسد باری مختصر حالات آنها از کتب فوق الذکر اقتباس شده

وفاتش بتاریخ ۱۰۱۴ هجری در قریه پورس که خود بنای آنرا نهاده بود اتفاق افتاد و در مقبره اجداد خویش مدفون گشت بهروز خان دو پسر داشت علی خان ملقب به صنی قلی خان و ایوب خان که بگزادی ایوب خانی بوی منسوبند - (۱)

۷ - علی خان ملقب به صنی قلی خان بن بهروز خان

Ali Khan

از مقربان شاه صنی صفوی بوده است و در موقع محاربه باسلطان مراد عثمانی و هجوم بخاک آذربایجان رشادتهای بسیار ظاهر نموده است در تاریخ سیاق و تاریخ نواب محمود خان بن امیر محمد بیک دبلی شرح حال و صفات حمیده علی خان مذکور است همینکه احمد پاشا باقشون از طرف بغداد بامر سلطان مراد خان عثمانی مأمور تسخیر ایران گردید فرهاد پاشا نیز از سمت آذربایجان بایران حمله کرد علی خان در کوهستان هکاری مدتی با عثمانیان زدو خورد نمود بالاخره خبردار شد که احمد پاشا شاه صنی را محاصره نموده و بر آذربایجان و گرجستان و داغستان استیلاء یافته است علی خان با احمد پاشا صلح نمود مشروط بر اینکه آذربایجان و تبریز و ارمنستان را بوی واگذار نمایند که دوره پدران خویش مالک تاج و سگه گردد و دیگر آنکه فرهاد پاشا دختر خود را به علیخان تزویج نموده خواهر علیخان را برای خویش عقد کند (همان قسم که برای ایوبخان در ایام شاه طهماسب اتفاق افتاد) بعد علی خان وفات نموده نزد پدران خویش مدفون گردید و از وی دو پسر موسوم بمرتضی قلیخان و غیاث بیک باقی ماندند (۲)

۸ - مرتضی قلیخان بن علی خان ملقب به صنی قلیخان

Morteza Gholi Khan

مدت زمانی در اصفهان بملازمت شاه عباس ثانی اشتغال داشت و عمارات بسیاری در آن شهر موقع حکومت پدر خویش بنا نمود بطوریکه در تاریخ سیاق مذکور است شاه عباس ثانی بمساعدت مرتضی قلیخان سلطان گردید و پس از جلوس ویرا بلقب خانی که از القاب امیر الامرائی است ملقب نمود بالاخره بین غیاث بیک و مرتضی قلی خان کدورتی حاصل شد مرتضی قلی خان به قصد تنبه برادر بطرف کاشان حرکت نمود غیاث بیک از قم باستقبال وی آمده اظهار اطاعت

نمود مرتضی قلی خان نیز وی را عضو کرد ولی غیاث بیک مخفیانه برادر را مسموم کرده هلاک نمود شهبازخان پسر مرتضی قلی خان که همراه پدر بود و صلاح در اظهار مطلب ندانست و نعش پدر را با خود به قم آورده دفن نمود از مرتضی قلی خان پانزده دختر و سه پسر باقی ماند که از آنجمله شهبازخان و ایوب خان و شاه نواز بیک و نواب محمودخان در دیباجه دیوان خویش شرح حال ویرا ذکر نموده است از آثار مرتضی قلی خان باره عمارت عالیه در اصفهان و مرمت ایوان معصومه قم و دو مسجد و قلعه چورس و ابنیه دیگر ذکر نموده اند (۱)

۹ - غیاث بیک بن علی خان

Gheyas Bik

بن مرتضی قلیخان از مقربان شاه عباس ثانی بوده است و با مروی با عده قشون بسیار عازم فتح قندهار گردید و در خدمت شاه تعمد فتح قلعه قندهار را نمود ولی بقدری در موقع محاصره قندهار تلفات داد که از ترس برادر و سایر افراد طایفه دنباله جرئت مراجعت بوطن ننمود شاه عباس باره از قری و قصبات توابع کاشان را بعنوان تیول به غیاث بیک واگذار نمود و تا این تاریخ (۱۲۶۰ هجری) قری و قصبات مزبور بموجب فرمان شاه عباس ثانی در تصرف اولاد غیاث بیک است که معروف به طایفه ضرابی میباشد فتحعلی خان ملک الشعراء قاجاریه و محمودخان پسرش و بسیاری از اهل فضل از آن طایفه ظهور نموده اند (۲)

۱۰ - امیر شهباز خان بن امیر

Emir Shehbaz

مرتضی قلیخان در سال ۱۱۲۲ بر عموم دنباله ریاست داشته است ولی بالاخره از خدمت شاه سلیمان و شاه سلطان حسین صفوی کناره نموده بمرمت آثار اسلاف خود پرداخت تا آنکه عبدالله پاشا بر خوی حمله نمود شهبازخان برادران خود را بریاست دنباله گماشته و با دو هزار سوار در قلعه متحصن گردید و پس از زود خورد بسیار قلعه را فتح نموده اهالی را قتل عام کردند و شهبازخان با ۳۸ نفر از پسر عمویان و فرزندان کشته شد ۱۱۴۴ هجری از شهبازخان دو پسر باقی ماند مرتضی قلی خان و نواب نجفقلی خان (۳)

۱۱ - مرتضی قلیخان بن شهباز خان

Mortaza

شخص فاضل دانشمندی بوده و مخصوصاً در علم نجوم اطلاع کامل داشت و فاش در سال ۱۱۶۰ هـ و مدفون در بقعه معروفی است که تاریخ وفاتش نیز بر لوح مزار منقوش میباشد مرتضی قلیخان سه پسر داشت شهبازخان احمدخان سلیمان خان (۱)

۱۲ - نجفقلی خان بن شهباز خان (۱)

Nadjafgholi Khan

از سران سپاه نادر شاه افشار بوده در موقع ورود بشهر شاه جهان آباد مرتبه امیرالامرائی یافت بعد به تبریز مراجعت نمود و بیگلرگری تبریز با او بود پنج پسر از او باقی ماند پنجم آنها عبدالرزاق بیگ که شخص فاضل دانشمند ادبی بوده است آثار مادی وی بسیار است منجمله قلعه محکمی در تبریز بنا نموده است وفاتش در ۱۱۹۴ و مدفون در نجف میباشد

بهر حال نجفقلی خان مذکور به پنج طبقه سلاطین مهم خدمت نموده و از طرف ده پادشاه مورد اکرام و نوازش واقع گردیده است بدین ترتیب که در زمان شاه سلطان حسین امیرالامراء بوده است و در زمان شاه طهماسب بسمت سرداری تعیین گشت و ایام افغانه سرحد دار شد و دوره نادر شاه سردار شهر شاه جهان آباد گردید و نایب السلطنه علیشاه افشار بود و در دوره کریم خان و علی مراد خان زند سمت بیگلرگری تبریز را عهده دار شد و ایام آغا محمد خان قاجار نیز بسمت مزبور باقی بود و از طرف کلیه آنان مورد اکرام واقع شد

محمد رضای تبریزی در تاریخ اولاد ائمه اطهار که در سال ۱۳۰۴ طبع شده مینویسد نجفقلی در سال زمین لرزه تبریز ۱۱۹۶ حاکم تبریز بوده پسر او در همان سال فوت کرد و خود نجفقلی از زیر ردم بیرون آوردند و مدت دو سال مشغول بنائی تبریز شده و برای او حصار بزرگی ساخت که دوازده دروازه داشته شعراء برای

او چندین تاریخ ساخته اند از آنجمله هادی همدانی متخلص بنسبت میگوید

چو کشت از گردش چرخ جفا کیش   اساس قلعه تبریز بر باد

خدایو معدلت آئین نجف خان   که داد معدلت اندر جهان داد

بنای قلعه بنهاد از نو
بتاریخش رقم زد کلک نسبت
که مثلش کس ندارد در جهان یاد
ز نو سد سکندر گشت آباد (۱)
(۱۱۹۶)

۱۳ - امیر خدا داد خان بن نجفقلی خان

Emir Khodadad Khan

شخص عاقل هوشمندی بوده است و ناگهانی کشته شد يك پسر و يك دختر شاعره
از وی باقی ماند (۲)

۱۴ - امیر فتحعلی بیگ بن امیر خدا داد خان

Emir Fatahali Bek

در زمان فتحعلی شاه فرمانفرمائی تمام آذربایجان معین شد (۳)

۱۵ - نجفقلی خان بن امیر فتحعلی بیگ بن خدا داد خان

Nadjafgholi Khan

تزد عباس میرزای نایب السلطنه تقرب نامی داشت و دختر نایب السلطنه را تزویج
کرد در سنه ۱۲۵۰ بحکومت خوی تعیین گردیده و در ایام ناصر الدین بحکومت
خلخال منصوب شد (۴)

۱۶ - آقا محمد آقا پسر نجفقلی خان

Agha Mohamed

شخص فاضل دانشمندی بوده است کتاب بزرگی در تفسیر قرآن مجید تألیف نموده
و دیوان شعری بطریق شعرای ترکستان انشاد کرده است (۵)

۱۷ - عبد الرزاق بیگ بن نجفقلی

Abdol-razagh

عبد الرزاق بیگ بن نجفقلی دنبلی در سنه ۱۲۴۳ وفات نموده است از خانواده
مشهور آذربایجان بوده شعر نیکو میگفت و مقتون تخلص مینمود تزد نایب السلطنه
عباس میرزا تقریبی نام داشت تألیفات وی بقرار ذیل است :

۱ - کتاب مآثر سلطانی در حالات سلاطین قاجار از بدو تأسیس تا سنه ۱۲۴۱

(۱) ریاض الجنة عبدالرزاق دنبلی خطی و تاریخ اولاد ائمه اطهار تألیف حشری تبریز ص ۱۲۴
(۲) - (۵) ریاض الجنة خطی - این قسمت از دنباله اگرچه در عهد قاجاریه فرمانفرما بوده‌اند ولی بمناسبت مقام
در اینجا ذکر میکنیم

این کتاب در طهران طبع شده است

- ۲ - کتاب تاریخ دنابله نسخه خطی آن در کتابخانه سلطنتی نهران موجود است و نسخه دیگر از آن کتاب نزد ملك الشعراء ادیب دانشمند معاصر میباشد ابتدای کتاب : باز نمودن احوال قبیله و اجداد جامع این نسخه بدیع بنیان بقول حاوی الاوراق التمسك بحبل النبي و الوصی بن نجفقلی الدنبلی عبد الرزاق حکایات و نوادر مطبوعی در ذیل کتاب مرقوم شده و در خانه آن زایرجه رستم خان بن احمد خان دنبلی نوشته شده است
- ۳ - کتاب تذکره در شعر و شعراء (۱)

۱۸ - بهاء الدین محمد آقا

Bahaeü-jin

پسر عبد الرزاق بیک جوان رشید با فضلی بوده و نزد عباس میرزا نایب السلطنه و پسرش تقرب تامی داشت در اواخر عمر بحکومت تبریز معین گشت دیوان اشعار نیکوئی از وی باقی است چندین پسر از وی باقی ماند از آنجمله حسینقلی آقا که در یکی از مدارس فرانسه تربیت شده در علم هندسه و طب اطلاعات کامل دارد السنه فرانسه و انگلیسی و غیره را بخوبی تحصیل نموده است (۲)

۱۹ - کوچک خان (خدا داد خان)

Kootchek Khan

امیر دانشمندی بوده است عمارات بسیاری بنا نمود و ناکهانی در گذشت (۳)

۲۰ - شهباز خان بن مرتضی قلیخان دوم

shahbaz Khan

در شیراز به منصب امیر الامرائی نایل شد نواب محمود خان در تاریخ خود مینویسد که در سال ۱۱۲۵ شهباز خان بر جمیع اکراد آذربایجان امارت داشت و با فتحعلی خان افشار متفق بوده است تا آنکه کریم خان بمبارزه وی آمده او را اسیر و دستگیر نمود شهباز خان محترماً نزد کریم خان میزیست و دختر کریم خان را برای پسر خود ابو الفتح خان تزویج کرد مشارالیها مسماة به صاحب سلطان خانم از

برآمد دانشمندان عصر خویش بوده است در علم نجوم. تألیفاتی نموده دیوان شاعرش مانند دیوان عنصری و ابو الفرج رومی است در علم انشاء و اغلب صنایع ستظرفه مهارت کامل داشت خط وی بخوبی مانند خط درویش بوده است از نهباز خان چند پسر باقی ماند که یکی از آنها امیر محمود خان میباشد (۱)

۲۱ - امیر محمود خان

Emir Mahmood Khan

بر ابتداء به تحصیل علوم ظاهری پرداخت و پس از مختصر مدتی برتبه امیرالامرائی نایل گشته و بالاخره پیکربیکری اصفهان گشت دیوان شعرش مانند دیوان انوری بغایت نیکوست در بسیاری از فنون اطلاعات وافیه داشت وفاتش در سنه ۱۲۶۰ واقع شد و چندین پسر از وی باقی ماند که از انجمله امیر شهباز خان است (۲)

۲۲ - امیر شهباز خان بن امیر محمود خان

Emir Shehbaz Khan

در زمان ناصرالدین برتبه آقاسی باشی نایل گشت شاعر و مورخ بوده است در ایام محمد شاه سمت ایشیک آقاسی باشی و قوریسال باشی را عهده دار بوده است (۳)

۲۳ - امیر احمد خان بن مرتضی قلی خان ثانی

Emir Ahmed Khan

احمد خان شخصی نیک سیرت خوش طینتی بوده است سیرت احمد خان و نیک نامی وی در نادرشاه اثر نموده پشت قرآنی که بخط میرزا احمد تبریزی بوده مهر کرده و قسم یاد نمود که تمام نواحی کردستان را با احمد خان تفویض خواهد کرد و مصالحه نامه شاه صفوی را در باره آنها مجری میدارد احمد خان از گفتار نادر مطمئن شده بایکصد هزار خانوار از اکراد بقرای خوی و مرند و زنوز و اروئق تا اطراف رود ارس مسکن کرد و با اطمینان گفتار نادر در آن نواحی اقامت نموده به تعمیر شهر خوی مشغول گشت (۴)

مرمت خوی بدست دنباله

شهر خوی چندین مرتبه بدست قدهای دنباله تعمیر شده است از آن جمله بدست امیر

موسی مرمت یافت سپس توسط شمس الملک تعمیر و توسعه یافت خاقانی شیروانی در قصاید خویش عمارات و ابنیه شمس الملک را در خوی مدح نموده است دفعه دیگر بدست امیر ولی ترمیم شد و بعد در مهاجرات امیر تیمور رو بخرابی نهاده توسط سلمان خان و پسرانش رو بآبادی گذارد و بالاخره در اواخر دوره صفوی اهالی آن دچار قتل عام گردیده و شهر مخروبه شد

مشار الیه در مرمت و بنای صحن عسکریین (ع) اموال بسیاری صرف نمود ولی خود موفق بانجام آن نگشته پسر بزرگش امیر حسینقلی خان آن بنا را تمام نموده مسجد حضرت حجة کاروانسرا و حمامی نیز در آنجا ساخت ... احمد خان دوازده محله در شهر خوی ساخته باغهای زیبایی ترتیب داد و چهار صد هزار خانوار از یهود و مسلمان و نصاری و سایر ملل در خوی و توابع آن مسکن داد مدت امارت احمد خان پنجاه سال و ششماه امتداد یافت در تمام این مدت اهالی در نهایت رفاه و امنیت میزیستند سلطان سلیم خان دوم پادشاه عثمانی جمیع امراء و حکام مجاور آذربایجان را باطاعت احمد خان توصیه کرده بود بالاخره احمد خان بدست شهبازخان و سایر اولاد برادر خود که در خدمت کریم خان زند بودند کشته شد پسر بزرگ احمد خان و برادرش سلمان خان که سیه سالار وی بود نیز بدست اشخاص مزبور با احمد خان کشته شدند حسین قلیخان پسر احمد خان در پنجاه سال بجای پدر جلوس نمود و جنازه احمد خان را با هزار سوار و عده از علماء و قراء قرآن بسامره حمل کرد و مجاور قبه عسکریین در بقعه که از سابق تهیه شده بود بفاصله چند فرسخ از حرم مطهر مدفون گشت در این اوقات قبر احمد خان پشت حرم واقع شده است و سنگی از مرمر بر روی قبر منصوب میباشد از احمدخان هشت پسر و چهار دختر باقی ماند (۱)

۲۴ — امیر حسینقلی خان بن امیر احمد خان

Emir Hossein Gholi Khan

شخصی عاقل دانشمندی بوده و از علوم طب و نجوم و هندسه بهره وافیه داشت خط فارسی را خوب مینوشت مساجد و حمام های بسیار و عمارات نیکو از امیر مزبور بیادگار باقی ماند تعمیر بنای صحن و بارگاہ عسکریین که در زمان

احمد خان شروع شده بود بدست حسین قلیخان تمام یافت مشار الیه مسجدی بنام مسجد صاحب نیز بنا کرده قبه عسکریین را تذهیب کرد حسینقلی خان ناکهانی کشته شد فتحعلی خان ملك الشعراء قصیده در مرثیه وی گفته که پسرش محمد صادق خان قصیده مزبور را بر سنگ مزار پدر حجاری ده است وفات محمد صادقخان در سنه ۱۲۱۳ واقع شده و جسد برادرش فرقلی خان را بجوار عسکریین حمل نموده و همانجا دفن نمودند (۱)

۲۵ - نواب محمد صادق خان

Navab Mohamed Sadigh Khan

پسر حسینقلی خان بیکر بیگی آذربایجان مدتی در آذربایجان حکومت داشت و بعد امیرالامراء گردید پس از وفات فتحعلی شاه از حکومت آذربایجان کناره نمود (۲)

۲۶ - سلمان خان دنبلی

Salman Khan

بیکر بیگی پسر حسین خان در نزد عمو تربیت یافت سپس بخدمتگذاری دولت روس پرداخت و بعد از خواص نایب السلطنه عباس میرزا گردید در سال ۱۲۵۸ حکومت خوی و سلماس را عهده دار بود محمد شاه ویرا از حکومت آنجا معزول نموده بحکومت شاهرود و بسطام فرستاد (۳)

۲۷ - سلیمان خان

Soleiman Khan

پسر حسین خان بیکر بیگی دنبلی خط نیکوئی داشت از مسلک عرفاء پیروی مینمود از آنها تحصیل اجازه ارشاد کرد بالاخره بسمت سرتیپی فوج شاهرود و بسطام معین گشت (۴)

۲۸ - نواب جعفر قلی خان

Djafar Gholi Khan

بن احمد خان شهید در موقع قتل پدر و برادر و اعمام خود را از پشت بام

(۳) - (۴) ریاض الجنه خطی - مترجم گوید شکست عمده قشون ایران بوسیله خیانت کاری خوانین دنا بله و مخصوصاً در اثر سازش جعفر قلیخان با سردار روسی بوده و بابتی از خیانت وی نیز ذکر شود

بزر انداخت جانی بدر نبرد و همانموقع بسمت روسیه فرار کرد ولی آنجا آقا محمد خان وی را در نزد خود آورده و در محاربه فارس و کرمان بملازمت شاه حاضر بود و در سفر قره باغ سپهسالار قشون او گردید پس از کشته شدن شاه مجدداً باطراف کوهستان متواری شد دولت ایران و عثمانی از وی رنجیده و بر اعدامش قیام کردند مدت ده سال تمام باقشون دولتین مقاومت میکرد در سال ۱۲۱۶ فتحعلی شاه با یکصد هزار قشون برای محاربه روس عزیمت نمود و همینکه بحوالی کوهستان معروف به کور اغلی وارد شد جعفر قلی خان مخفیانه وی را خبردار ساخت که سردار روس در صدد شبیخون بر شاه میباشد ابتداء فتحعلی شاه از این مطلب متغیر گشت ولی میرزا شفیع صدر اعظم مراتب خیر خواهی جعفر قلی خان را تاکید نمود شاه حرف وزیر را قبول نموده شبانه از اردو خارج شد و اتفاقاً همان شب روسها بقشون ایران حمله نمودند دولت روس که از حیث شجاعت و رشادت جعفر قلی خان مستحضر گشت نشانهای عالی و تاج و سکه طلا و غیره برای وی فرستاد و حکومت شهر شگی را بطور موروثی باو واگذار نموده مسجد صاحب الامر در تبریز و بسیاری از عمارت عالیه شهر از بناهای اوست وفاتش در ۱۲۲۹ واقع گشت و جنازه اش را بسامراء حمل نمودند و حکومت شگی بدست اولاد وی باقی مانده (۱)

۲۹ — کلبعلی خان بن احمد خان

Kalb Ali Khan

مدتی ریاست دنا له باوی بوده همینکه در سنه ۱۲۴۰ روسها بر آذربایجان استیلاء یافتند ویرا تا مدت سه سال بحکومت آن نواحی بر قرار نمودند پس از مصالحه با ایران مشارالیه بر بلاد ارض روم دست یافته مدتی در آن نقاط حکمرانی نمود پس از انعقاد عهد نامه روس و عثمانی حکومت تپه و داغستان از طرف دولت روس بوی تفویض شد و در همان ایام وفات نمود جسدش را بسامراء حمل نمودند (۲)

۳۰ - امیر اصلان خان بن امیر احمد خان

Emir Aslan Khan

مدتی در تبریز حکومت نمود سپس بایران مورد اکرام عباس میرزا نایب السلطنه گردید در سنه ۱۲۴۰ حکومت خوی را باو واگذار نمود در ایام محمد شاه بحکومت خمه و زنجان معین گشت و بالاخره حکومت قره باغ بوی تفویض شد مشارالیه شخصی فاضل دانشمندی بوده از علم فقه و حدیث اطلاع وافیه داشت خط فارسی را نیکو مینوشت در اواخر ایام زندگی بحلقه درویشان در آمده جزء عرفاء شد موقع محاربه ایران و عثمانی از طرف نایب السلطنه عباس میرزا بحکومت شهر بایزید معین گشت نزد رجال دولت روس و ایران و عثمانی معروف بود وفاتش در سنه ۱۲۵۴ و نزد پدران خویش در سامراء مدفون شد چندین پسر از وی باقی ماند (۱)

۳ - والیان فیلی در پشت کوه

مقدمه

تاریخ زندگانی این خاندانرا از کتاب انیس المسافر مختصراً نقل میکنیم کتاب مزبور تالیف سردار غلامرضاخان والی حالی پشت کوه است که در سنه ۱۳۲۹ در بوشهر بطبع رسیده است سر سلسله خاندان کنونی والیان پشت کوه منصور نام بوده که نسبش به حمزه اکبر منتهی میشود حمزه از احفاد حضرت ابوالفضل العباس (ع) بوده و مدفنش در میان دشت از اراضی پشت کوه است بهر حال سردار غلامرضاخان در کتاب انیس المسافر بشهادت سید جعفر اعرجی (۱) نسابه معاصر مشهور نسب خود را بطریق ذیل شرح میدهد والله اعلم :

غلامرضاخان بن حسینقلی خان والی لرستان فیلی پسر حیدرخان والی فرزند محمد حسن خان والی لرستان پسر اسد خان فرزند اسمعیل خان والی پسر شاه وردی خان بن منوچهرخان والی فرزند حسین خان والی پسر شاه وردی خان دوم فرزند حسین خان ثانی پسر منصور بن زهیر بن ظاهر بن سنور بن محمد بن المرجعی بن المنصور بن ابی الحسن الدیقبی بن احمد العجان بن حسن بن علی بن عبدالله بن حسین بن حمزه اکبر بن عبدالله شاعر بن عباس خطیب بن حسن بن عبدالله عبید بن ابی الفضل عباس بن امیر المؤمنین علیه السلام

صاحب تاریخ جهان آراه مینویسد که طوایف کرد در سنه ۵۸۰ بنا به مصلحتی شجاع الدین خورشید بن ابی بکر بن محمد بن خورشید را برخود امارت دادند شجاع الدین از قبیله مهمی بوده و بحسن سیرت مشهور است احفاد شجاع الدین مذکور را بنام عباسیه میخوانند وجه تسمیه این اسم معین نیست و بعقیده خودشان منتسب ببیاس علی بن ابی طالب (ع) میباشند اسکندر یک در تاریخ عالم آرا ضمن حوادث سلطنت شاه عباس صفوی در سال ۱۰۰۲ مختصری از حالات طوایف مذکور را شرح داده است

(۱) تاریخ ریاض الجنه خطی (۲) منقولات سید جعفر مذکور کاملاً موثق نبوده

۱ - منصور بن زهیر

Mancoqe

سر سلسله والیان پشت کوه و رئیس آنخاندان مجبوراً از میان عشایر ربیعہ خارج نزد شاه وردی خان احمدی رفت شاه وردی خان در آنموقع از قبل سلاطین صفویه در نواحی پشت کوه امارت داشت و خواهر خود را برای منصور تزویج کرد و از آن مزاجت احمد حسین بیک متولد گردید پس از چندی شاه وردی خان داعیۀ استقلال بر سرش زده بنای طغیان گذاشت شاه عباس کبیر با عده قشون بسمت لرستان آمد همینکه بخرم آباد رسید شاه وردی خان به قلعه جنگوله از نواحی پشت کوه فراری و متحصن شد شاه عباس در صدد جستجو بر آمده بقلعه مزبور راه برد و عده سپاهی بدان قلعه اعزام داشت که شاه وردی را محاصره کردند شاه وردی از صاحب قلعه امان خواسته وی نیز نظر بقربابت با شاه وردی اورا امان داد اما بعد از امان اورا دستگیر نموده بوسیله یکی از سرداران نزد شاه عباس فرستاد سپس قلعه را سپاهیان شاه غارت کردند در اطراف قلعه درخت توت فراوانی غرس شده بود و اهالی تربیت کرم ابریشم مینمودند کلیۀ ابریشم های موجوده بتساراج رفت در بالای قلعه جنگوله قریۀ آبادانی بود که نخلستان بسیار داشت قریۀ مزبور از بنا های سعد وقاص نام داشت به مرور ایام در اثر سیل و باران رو بخرابی نهاده اکنون مختصر آثاری از او باقی است باری همینکه شاه وردی خان به حضور شاه عباس رسید بوی فرمود رنگ رخساره ات را زرد می بینم شاه وردی جواب داد که آفتاب هنگام غروب رو بزردی میگذارد شاه عباس غضبناک شده فرمان ویرا صادر کرد (۱)

احضار شاه غفران برای دریافتن امارت لرستان

پس از قتل شاه وردی خان شاه عباس همشیره زاده حسین بیک بن شاه وردی مسمّاء بشاه غفران را احضار نمود و امارت لرستان را بر وی پیشنهاد ~~کرد~~ مشار الیها متعذّر به نداشتن قوا و استعداد کافی نموده پیشنهاد را رد کرد شاه عباس ویرا رخصت مراجعت داده سفارش کرد که این مطلب را بازگو نکند (۱)

قتل شاه عباس قبیله شاه وردی خان و پسران او را

سپس شاه عباس بستگان و پسران شاه وردی خان را احضار نموده که شخص لایقی از میان آنان برای حکومت لرستان انتخاب کند همینکه تمام افراد خاندان شاه وردی بطمع امارت لرستان در حضور شاه عباس حاضر شدند شاه تمام آنها را بقتل رسانید و در محلی معروف بشاه آباد مدفون شدند (۱)

۲ - حسین بیک بن شاه وردی خان

Hossein Bik

پس از قتل عام افراد خاندان شاه وردی حسین بیک بن شاه وردی خان از طرف شاه احضار شده و تأمین یافت و حکومت لرستان بدو تفویض شد بعد از انجام این قضایا شاه عباس بطرف اصفهان مراجعت کرد و حسین بیک نیز بزودی وفات نموده در جوار امامزاده معروف بشاهنشاه مدفون گردید

۳ - شاه وردی خان پسر حسین بیک Shah Verdi Khan

۴ - منوچهر خان بن شاه وردی خان Menootchehr Khan

Hossein Khan

۵ - حسین خان بن منوچهر خان ملقب بوالی

۶ - علی مردان خان Ali Mardan Khan

بن منوچهر خان با برادرش شاه وردی خان بر سر امارت لرستان نزاع نموده شاه وردی را دستگیر و نایبنا نمود علیمراد خان از طرف نادرشاه بعنوان سفارت عازم اسلامبول گردید بین راه در کرکوک موصل وفات نموده در محلی موسوم به مقام زین العابدین مدفون گردید علیمردان خان اولاد لایق معروفی نداشت که پس از وی بر لرستان حکومت نمایند

۷ - اسمعیل خان Esmail Khan

بن شاه وردیخان بعد از علیمردان خان بامارت رسید در سن هشتاد سالگی در گذشت دو پسر از وی باقی ماند اسدالله خان و محمدخان

۸ - محمد خان بن اسمعیل خان (۱) Mohamed Khan

۹ - محمد حسنخان بن اسدالله خان بن اسمعیل خان Mohamed Hassan Khan
در ایام آغا محمد خان بامارت لرستان نایل شد و در سن ۲۰۰۰ نود سالگی بتاريخ ۲۵۵ هجری فوت کرد (۲)

۱۰ - حیدر خان بن محمد حسن خان Heyder Khan (۳)

۱۱ - حسینقلی خان Hossein Gholi Khan

بعد از حیدر خان در زمان ناصرالدین پسرش حسینقلی خان بامارت لرستان منصوب گشت در ایام حکومت عباسقلی خان پسر عموی حسینقلی خان قصبه نمکزار مشهور به مشهد در تصرف قشون عثمانی آمده بود حسینقلی خان برادر خود موسی خان با وزیر خویش میرزا موسی برای استرداد قصبه نمکزار اعزام داشت محمد پاشا سردار عثمانی نیز باعده بمقابله آنها قیام کرد ولی بعد از دو ساعت زد و خورد محمد پاشا فراری شده نمکزار را تخلیه کرد ناصرالدین از اقدامات حسینقلی خان مسرور شده ویرا بدرجه سرتیپی ارتقاء داد و پس از چندی بلقب صارم الساطنه سردار اشرف از طرف ناصرالدین ملقب گردید حسینقلی خان در سن شصت و پنج سالگی وفات نموده جسدش را بوادی السلام نجف حمل و در مقبره که قبلاً تهیه شده بود دفن کردند بقعه مزبور دارای آجرهای سبز و تا کنون به قبه حسینقلی خان معروف است (۴)

پس از مرگ حسینقلی خان پسرش غلامرضا خان سردار والی کنونی پشت کوه و مؤلف کتاب انیس المسافر بامارت رسید کتاب انیس المسافر بتاريخ ۱۳۲۹ در بوشهر بطبع رسیده است و در ابتدای آن مختصری از شرح حال آباء و اجداد خود ذکر نموده سپس شرح حال طیور و وحوش و سیاح و حیوانات اهلی و وحشی آن سامان پرداخته خواص و امراض و معالجه آنان را شرح میدهد عدد صفحات کتاب ۷۷ و قطعش متوسط است در آخر آن قصیده موسوم به فتح نامه لرستان از انشاء شیخ شهاب شاعر کرمانشاهانی مندرج است (۵)

فهرست اسماء جمعی از مشاهیر اصراء صفویه

از آنجمله .. طائفه ذوالقدر که در مرغش و ایلستان حکومت داشته اند بعد از آن

احفاد آنها متفرق شده جمعی بعراق عجم و برخی بمصر روانه شدند و برای ملوک صفویه در فارس و غیرها حکومت و امارت گرداند بترتیب ذیل

الیاس بیک ذوالقدر - (شاه اسماعیل)	علیخان - سلطان محمد
خلیل سلطان	مهدیقلیخان
علی سلطان	یادگار علی سلطان
مراد سلطان	الله ویردی خان
جزه بیک - (شاه طهماسب)	امام قلیخان ولد الله ویردی خان
قازی خان	محمد قاسم بیک - (شاه عباس ثانی)
ابراهیم خان	الله ویردی سلطان
محمد خان	امام ویردی بیک - (شاه سلیمان)
ولی سلطان قلخانچی	ایمانی بیک (۱)

رضا قلیخان هدایت در جلد دوم کتاب ذیل روضة الصفا اشخاص ذیل را از امرای دوره شاه عباس صفوی ذکر نموده

زینل خان بیکدلی	رستم خان سپه سالار ایران
امامقلی اینانلو	سید محمد خان والی هرمستان
جانی خان	صفی قلیخان گرجی
مرتضی خان شاملو	طهماسب قلیخان قاجار
امامقلیخان بن الله ویردی خان	علی مراد خان بن گنجعلی حاکم قنبدجاری
آقاخان معروف بمقدم از خانواده اتوزایکی	منوچهرخان بن قره چغای خان
پسر بوداق خان	حیسی خان بن معصوم بیک شیخاوند صفوی
حسن خان شاملو	چراغ خان زاهدی از احفاد شیخ زاهد کیلانی
احمد خان اردلان	امیرخان ذوالقدر بن رستم سلطان
خسروخان استرابادی	

۶ - از معاریف امرای افشاریه و زندیه

میرزا تقی خان مستوفی	میرزا حسین بیک	حاتم خان کرد بالو	(نادر شاه)
نجفقلیخان دنبلی	صفحه ۲۱۰	از این جزء مراجعه شود	
علی مردان خان والی فلی	صفحه ۲۱۹	مراجعه شود	
قباقلی اقا قورت	(علی عادلشاه و شاهرخ شاه)		
صالح خان بیات	صادقخان زند	بدر خان زند	صید مراد خان (۲)

جزء چهارم از کتاب آثار الشیعه یعنی جزء سوم تاریخ سیاسی آن فرقه باتمام رسید پس از این جزء قسمت پنجم راجع بتاریخ ایران جدید شروع خواهد شد که در موضوع سیاست و ادبیات و مردمان نامی و اقتصاد جدید ایران از زمان قاجاریه تا عصر حاضر گفتگو مینماید

مصادر جزء چهارم

چون مجلد مخصوص راجع بفرهست مطالب و مصادر مهمه مندرجات (مجلدات کتاب مزبور) تألیف شده است لذا در اینموقع فقط بذکر قسمی از مصادر مهمه و اسناد اساسی این جزء اکتفا میکنیم

از کتب مخطوطه نادره

اسم کتاب	اسم مؤلف	مکان نسخه
الدرجات الرفیعه فی طبقات الشیعه - ۲ جزء	سیدعلیخان مدنی	نجف - کتابخانه شیخ علی کاشف الغطاء
السدر الکامنه فی اعیان المائة الثامنه - ۲ جزء	عسقلانی	.....
نسمه السحر فیمن تشیع و شعر - جزء دوم	ضیاءالدین گوا کبی زیدی	.....
ضیافه الاخوان و هدیه الخلان در تاریخ قزوین	رضی الدین صاحب لسان الخواص	.....
تحفة الازهار و زلال الانهار در انساب و رجال	ضامن بن شد قم	.....
تذکره هفت اقلیم (فارسی)	امین احمد رازی	تهران کتابخانه سلطنتی و مدرسه ناصری
سفرنامه سیدعلی بن سید عبدالله حویزی	سیدعلی حویزی	..... کتابخانه مدرسه ناصری جدید
کشف الحجب عن وجود الکتب	سید اعجاز حسین هندی	..... آقا ضیاء الدین نوری
ریاض الجنه در تاریخ دنباله (فارسی)	عبدالرزاق بیگ دنبلی	..... ملک الشعراء بهار
ریاض الجنه زنوزی در تراجم (فارسی)	سید حسن زنوزی	خراسان - بستگان متولی مسجد گوهر شاد
الواقف بالوقیات	صلاح الدین صفدی	کرمانشاه - کتابخانه امام جمعه
ریاض العلماء افندی ۲ مجلد بزرگ	میرزا عبدالله افندی	کر بلا - کتابخانه شیخ عبدالحسین طهرانی
فهرس ابن التندیم	محمد بن یعقوب ندیم	زنجان - میرزا ابو عبد الله
شرح دیوان ابی فراس	ابن خالویه	نجف شیخ محمدعلی اردود بادی
ترجمه ادبیات ایران تألیف ادوارد برون و ترجمه رشید یاسمی (فارسی) - وزارت معارف ایران		
سلوة الغریب - سفرنامه - سید علیخان مدنی - نجف کتابخانه خونساری		

از کتب چاپی

اسم کتاب	اسم مؤلف	مکان و تاریخ طبع
آداب سلطنتیه یا الفخری	ابن الطقطقی	مصر ۱۳۱۷
تاریخ ابی القداء - ۴ جزء	ملك مؤید	اسلامبول ۱۲۸۶
تاریخ الوزراء	ابی هلال صابی	بیروت ۱۹۰۴
خطط مصر - ۴ جزء	مقریزی	مصر
سفرنامه ابن بطوطه - ۲ جزء	ابن بطوطه	مصر ۱۳۸۷
مهدمه العبر و المبتدا والخبر (۱)	ابن خلدون	مصر ۱۲۸۴

(۱) این کتاب نفیس بر حسب تقاضای وزارت جلیله معارف مؤلف از عربی یفارسی ترجمه میکنند که پس از چندماه دیگر برای استفاده عمومی بطبع برسانند - مترجم

اسم کتاب	اسم مؤلف	مکان و تاریخ طبع
قوات الوفيات - ۲ جزء	ابن شاکر کتبی	مصر ۱۲۸۲
کامل التواریخ - ۱۲ جزء	ابن اثیر	مصر ۱۳۰۲
کشف الظنون - ۲ جزء	کاتب چلبی	اسلامبول ۱۳۱۰
معجم البلدان - ۸ جزء	یاقوت حموی	مصر ۱۳۲۳
مروج الذهب ۲ جزء	مسعودی	مصر ۱۳۰۴
وفیات الاعیان - ۲ جزء	ابن خلکان	ایران ۱۲۷۸
معجم الادباء - ۵ جزء	یاقوت رومی	لیدن ۱۹۰۶
تمدن اسلامی - ۵ جزء	جرجی زیدان	مصر ۱۹۰۶
تاریخ آداب اللغة عربیه - ۴ جزء	.....	۱۹۱۹ . . .
عصر الامون - ۲ جزء	رفاعی	مصر ۱۳۴۰
طبقات شافعیه - ۳ جزء	سبکی	مصر ۱۳۴۰
صبح الاعشى - ۱۴ جزء	قلقشندی	مصر
الشعبة و القنون	سید حسن صدر	صیدا ۱۳۳۱
نجوم السماء فی احوال العلماء (فارسی)	سید محمد صادق	هندوستان . . . .
تاریخ فرشته - ۴ جزء (فارسی)	محمد قاسم فرشته	هندوستان ۱۲۹۰
تاریخ قطبشاهی ۲ جزء (فارسی)	عبد الطیف جزائری	هندوستان . . . .
تحفة العالم (فارسی)	محمد باقر	ببای ۱۳۴۳
جنة النعم (فارسی)	محمد باقر	تهران ۱۲۹۶
تاریخ گریده (فارسی)	محمد الله مستوفی	لیدن ۱۳۲۱
تاریخ جهانگشای (فارسی) دو جزء	عطا ملک جوینی	لیدن ۱۳۲۹
تذکره شعرای ایران (فارسی)	سمرقندی	لیدن ۱۳۱۸
گنج دانش (فارسی)	محمد تقیخان	تهران ۱۳۰۵
لؤلؤة البحرين	شیخ یوسف بحرینی	ایران
راحة الصدو در تاریخ سلجوقیه	علی بن محمد بنداری	مصر ۱۳۱۸
آثار العجم - ۳ جزء (فارسی)	فرصت شیرازی	ببای ۱۳۹۴
مرآت البلدان ۴ جزء (فارسی)	صنیع الدوله	تهران ۱۲۹۴
مطلع الشمس - ۳ جزء (فارسی)	.....	۱۳۰۱
روزنامه شرف	.....	از سنه ۱۳۰۰ - ۱۳۰۹
امل الامل	حر عاملی	ایران
ذیل روضة الصفا ۳ جزء (فارسی)	هدایت	تهران ۱۲۷۴
مجمع الفصحاء - ۲ جزء (فارسی)	.....	۱۲۹۰
انیس المسافر (فارسی)	غلامرضاخان والی	بوشهر ۱۳۳۹
السدر المثور فی طبقات ربّات الخدور	زینب فواز	مصر . . . .
تاریخ و صاف (فارسی)	وصاف	ایران ۱۲۶۱
آ تشکده (فارسی)	اذریگدلی	ببای ۱۲۷۷
عالم آراء عباسی (فارسی)	اسکندر بیگ	تهران ۱۳۱۴
غایة الاختصار	ابن زهره	مصر . . . .

کشکول میبدی	(فارسی)	سید علی میبدی	تهران
یتیمه-الدهر - ۴ جزء		ابومنصور ثعالبی	مصر
تاریخ ایران	(فارسی)	سر جان مالکم	بیبای ۱۸۶۷
حقایق الاخبار	(فارسی)	میرزا جعفر خان	تهران
تاریخ دول الاسلام	۳ جزء	منقریوس	مصر ۱۳۴۴

۰۰۰۰۰

فهرست مندرجات جزء چهارم از کتاب آثار الشیعه

۱	مقدمه مترجم	فلسفه بدبختی بر امکه بعقیده ابن خلدون ۲۷
۳	مقدمه تمام کتاب	بنو سهل وزرای مأمون ۲۸
۶	مقدمه جزء چهارم	وزارت فضل بن سهل برای مأمون ۲۹
	فصل اول از باب اول	حسن بن سهل وزیر مأمون ۳۱
	وزرای شیعه که در دربارهای مخالف منهدب و سیاست خود وزارت کرده اند	ابو فضل جعفر اسکافی وزیر المعتز بالله ۳۳
	۱ - وزرای دولت عباسیان	وزارت بنو فرات ۳۳
	در عراق - تمهید ۹	ابوالحسن علی بن محمد فرات وزیر مقتدر بالله ۳۴
	نفوذ ایرانیان در سیاست و ادبیات عرب بعد از اسلام ۹	ابو الفضل جعفر بن محمد فرات وزیر مقتدر بالله ۳۴
	وزیر آل محمد ابوسلمه خلال وزیر سفاح ۱۳	فضل بن جعفر بن فرات وزیر الراضی بالله ۳۵
	وزارت برامکه ۱۵	ظهیرالدین محمد وزیر المقتدی بالله ۳۶
	مقام سیاسی و ادبی برامکه ۱۷	هبه الله بن احمد وزیر المستظهر بالله ۳۶
	دارائی برامکه ۲۰	حسن بن صدقه وزیر المسترشد بالله ۳۷
	خالد بن برمک وزیر سفاح و منصور ۲۰	علی بن صدقه وزیر المقتفی بالله ۳۸
	یحیی بن خالد بن برمک وزیر هارون ۲۱	سید ناصر الدین بن مهدی وزیر الناصر بالله ۳۸
	فضل بن یحیی وزیر هارون ۲۴	بن عبد الکریم قمی وزیر الناصر والظاهر بالله ۳۹
	موسی بن خالد امیر شام در عصر هارون ۲۵	مؤید الدین بن علقمی وزیر المستعصم بالله ۳۹
	جعفر بن یحیی وزیر هارون ۲۵	۲ - از وزرای دولت اخشیدی
	قتل جعفر و گرفتاری برامکه ۲۶	در مصر - مقدمه ۴۱
		ابن حنزابه جعفر بن الفضل بن فرات ۴۱

- ۳- وزیرای دولت فاطمی در مصر - مقدمه ۴۲
- طلایع بن رزبک وزیر العاضد لدین الله ۴۳
- عادل بن طلایع وزیر العاضد لدین الله ۴۶
- ۴- وزیرای دولت سلجوقیان در ایران
- مقدمه ۴۷
- ابونصر عمید کندری وزیر طغرل ۴۸
- ابومنصور بن حسین آبی وزیر طغرل ۴۸
- تاج الملک ابوالغنائم قمی وزیر ملکشاه ۴۹
- مجدد الملک اسعد قمی وزیر برکیارق ۴۹
- سعد الملک ابی وزیر سلطان محمد بن ملکشاه ۵۰
- شرف الدین بن سعد وزیر سلطان سنجر ۵۰
- مؤید الدین صفرائی وزیر سلطان مسعود ۵۰
- انوشیروان بن خالد وزیر سلطان محمود ۵۲
- معین الدین احمد وزیر محمود بن ملکشاه ۵۳
- ظاهر بن معین الدین وزیر ارسلان بن صفدر ۵۴
- معین الدین بن طاهر ۵۴
- وزیرای دولت مغرل و تاتار - مقدمه ۵۴
- خواجه نصیر الدین طوسی ۵۵
- خاندان صاحب دیوان - وزیرای آل جوین ۷۰
- خواجه شمس الدین محمد جوینی وزیر مولا کو ۷۱
- شرف الدین جوینی امیر ارغون خان ۷۲
- بهاء الدین محمد جوینی امیر اباقا خان ۷۳
- عظاملک جوینی وزیر غازان خان ۷۴
- سعد الدین اوی وزیر غازان خان ۷۸
- علاء الدین فریومندی وزیر سلطان ابوسعید ۷۸
- فصل دوم از باب اول
- وزیرای شیعه که در دربار های موافق مذنب
و سیاست خود وزارت نموده اند ۷۹
- ۱- وزیرای آل بویه در عراق - مقدمه ۷۹
- حسین بن محمد ملقب به عمیدوزیر مرید اویج ۷۹
- محمد بن حسین عمید وزیر عماد الدوله
بویه ۸۰
- ابوالفتح علی بن محمد عمید وزیر رکن الدوله ۸۱
- ابو محمد حسن مهلبی وزیر معز الدوله ۸۴
- صاحب بن عباد وزیر فخر الدوله بویه ۸۴
- ابو القاسم حسین بن علی معروف بوزیر
مغربی وزیر شرف الدوله بویه ۸۹
- حسن بن سهلان وزیر سلطان الدوله ۹۰
- علی بن خلف واسطی وزیر بهاء الدوله ۹۱
- علی بن احمد ابرقوئی وزیر بهاء الدوله ۹۱
- ابو نصر سابور وزیر بهاء الدوله ۹۱
- ابو سعد منصور بن حسین آبی وزیر
مجد الدوله ۹۲
- ۲- وزیرای دولت صفویه - مقدمه ۹۳
- امیر عبدالباقی وزیر شاه اسماعیل صفوی ۹۳
- میرزا شاه حسین وزیر شاه اسماعیل ۹۴

فصل سوم از باب اول

در حالات مشاهیر صدور و شیخ الاسلامهای صفویه که تقریباً جزء وزرا بودند و در امور سیاسی شرکت نمودند و تاریخ روحانیت و سیاست در ایران ۱۰۵

۱ - از صدور پادشاهان صفویه

مقدمه ۱۱۰

امیر قوام‌الدین ۱۱۰

امیر سید شریف ۱۱۱

میر محمد بن یوسف - امیر غیاث‌الدین منصور ۱۱۲

سید میرزا رفیع‌الدین ۱۱۲

امیر نعمه‌الله حلی ۱۱۳

شمس‌الدین کیلانی - میرزا اشرف جهان ۱۱۴

محمود انجوی شیرازی ۱۱۴

شمس‌الدین محمد کرمانی - سید محمد باقر صدر

خاصه ۱۱۵

۲ - از مشایخ اسلام صفویه

مقدمه ۱۱۵

محقق کرکی ۱۱۶

شاه مظفر‌الدین - شیخ منشار عاملی ۱۱۹

حسین بن عبدالصمد پدر بهائی ۱۲۰

محمد هاشم طغانی ۱۲۲

میرزا قاضی‌الدین ۱۲۳

علی صبیح - رضی‌الدین - زین‌الدین ۱۲۴

فصل اول از باب دوم

امرای شیعه از صحابه و تابعین در ایام خلافت علی (ع)

مقدمه ۱۲۵

معصوم بیگ وزیر کبیر شاه اسماعیل ۹۵

محمد کججی وزیر شاه اسماعیل و شاه

طهماسب ۹۵

سید علی باقی وزیر شاه طهماسب ۹۶

قاضی جهان سینی وزیر شاه طهماسب ۹۶

سید علاء‌الدین وزیر شاه عباس ۹۷

حاتم بیگ اردو بادی وزیر شاه عباس ۹۹

میرزا اسایمان اصفهانی وزیر سلطان محمد ۱۰۰

میرزا طاهر قزوینی وزیر شاه سلیمان

صفوی ۱۰۰

۳ - از وزرای زندیه - مقدمه ۱۰۱

ابراهیم خان کلانتر وزیر لطفعلی خان

زند ۱۰۱

محمد حسین پدر میرزا بزرگ قائم مقام ۱۰۲

۴ - از وزرای عادلشاهی و قطبشاهی

مقدمه ۱۰۲

شیر جنگ بهادر ۱۰۲

محمد خاتون ۱۰۳

میر محمد مؤمن استرآبادی ۱۰۳

۵ - بعضی - از وزرای مختلف امامیه

علی بن الحسین مغربی وزیر سعدالدوله حمدانی ۱۰۳

جمال‌الدین قفطی وزیر الظاهر بالله ۱۰۴

آصف‌الدوله وزیر محمد شاه هندی ۱۰۴